

Dronten, 28 september 2025

Betreft: Zienswijze NAV op VvW Grondgebondenheid (Holman/Grinwis)

De NAV heeft met toenemende verbijstering kennis genomen van het voorstel van wet Grondgebondenheid van Holman en Grinwis. Hoewel wij de intentie waarderen om met oplossingen voor de huidige problemen met de veehouderij te komen, zijn wij bijzonder verontrust over dit voorstel.

We missen met name het vergezicht welke landbouw we wensen in Nederland. Wat ons betreft ligt de focus op plantaardige productie waarvoor de veehouderij mest produceert op gronden die minder geschikt zijn voor directe plantaardige humane consumptie. De sectoren werken samen als één gemengd bedrijf.

Onze bezwaren tegen het wetsvoorstel zijn:

In grote lijnen kan overal in de Memorie van Toelichting (MvT) het woord 'boer' gewoon worden vervangen door 'melkveehouder'. Het hele voorstel is geschreven vanuit de melkveehouderij en de problemen van de melkveehouderij (mestoverschot, stikstof). Hier en daar wordt wat gezegd over andere veehouderijsectoren en zelfs over akkerbouw, maar de hele lijn is uitgezet ten gunste van een toekomstbestendige melkveehouderij. Daar heeft de NAV grote en wezenlijke bezwaren tegen, want akkerbouw wordt door veel van de maatregelen (sterk) negatief beïnvloed en totaal ondergeschikt gemaakt aan de melkveehouderij.

De hoofdpunten waar wij bezwaar tegen hebben vanuit de akkerbouw:

1. Melkveehouders kunnen binnen 25 km land van akkerbouwers gebruiken om mee te laten tellen voor hun GVE verplichtingen. Dat wekt sterk de indruk dat een akkerbouwer dan ten dienste staat van de betreffende melkveehouder. Dit wordt versterkt door de formulering: plicht tot afname van dierlijke mest (artikel 21-2b). Ten tijde van ministers Schouten, Staghouter en Adema is er bij het toenmalige ministerie van LNV hard gewerkt aan voorbeeldcontracten tussen melkveehouders en akkerbouwers. Pas in een laat stadium (door corona) werden de NAV en NAK-akkerbouw er bij betrokken. Tot onze grote verbazing waren de contracten zo opgesteld dat al voor het begin van het kalenderjaar in een contract zou worden geregeld hoeveel mest een akkerbouwer zou toepassen op welke manier en op welke datum op welk perceel. En toen wij inbrachten dat dat nooit zo van te voren te plannen is, omdat akkerbouwers hun gewassen bemesten naar behoefte en rekening houden met de omstandigheden, was men verbaasd. De MvT verwijst ook naar deze contracten op p6. Eenzelfde gevoel bekruipt ons nu weer: de akkerbouwer moet de mest ontvangen en er blij mee zijn, maar vooral om de melkveehouder van zijn overschot af te helpen. Dit bevordert niet de kringloop (die is er namelijk al) en de beperking van de afstand maakt het juist moeilijker voor akkerbouwers die niet in de buurt van melkveehouders wonen om aan voldoende dierlijke mest te komen.

Het is de NAV totaal onduidelijk waarop die grens van 25 km is gebaseerd, hoe dit bijdraagt aan kringlopen, hoe het verder gaat met bedrijven buiten die grens die nu al samenwerken en hoe verdere juridificering van zo'n samenwerking wie of wat dan ook helpt.

2. De mest mag ook vervoerd worden over max. 100 km en alleen binnen een regio. Ook hier is in het voorstel onvoldoende gekeken waar akkerbouwers zitten die mest willen aanwenden voor de gewasgroei. Is er in alle regio's voldoende mest beschikbaar voor alle gewassen? Of moeten akkerbouwers dan maar terugvallen op kunstmest (wat ook onder druk staat). De NAV pleit voor een totaal schrappen van deze maatregel, omdat deze een mesttekort kan veroorzaken voor akkerbouwers in met name Groningen en Zeeland en in onze ogen niet bijdraagt aan oplossingen. De vervoerskosten van mest dwingen veehouders nu ook al te zoeken naar oplossingen dichtbij, maar door het wettelijk vast te leggen wordt alles dichtgetimmerd en zijn akkerbouwers de dupe. En hoe verhoudt zich dit tot mestverwerking en Renure?
3. In Nederland zit de akkerbouw in die gebieden die daar bij uitstek geschikt voor zijn. Het is onduidelijk welke gevolgen het wetsvoorstel heeft voor de verdeling van grond tussen melkveehouders en akkerbouwers. In de MLG gebieden zullen melkveehouders moeten extensiveren en behoefte hebben aan meer grond. Momenteel wordt grasland van stoppende boeren omgezet in bouwland en het voorstel noemt dat ongewenst vanwege de waterkwaliteit. Deze ontwikkeling zal in de MLG gebieden

waarschijnlijk inderdaad tot stand worden gebracht door dit voorstel. Anderzijds is de NAV bang dat in de AHS een enorme concurrentie om grond komt tussen melkveehouders die verhuizen vanuit MLG gebied en akkerbouwers. Zoals meerdere keren in WUR rapporten beschreven zal deze slag worden gewonnen door melkveehouders vanwege grotere bedrijfszekerheid en groter en constanter inkomen. Daarmee zal het akkerbouwareaal met name in de AHS afnemen en grasland toenemen, ook op de bij uitstek voor akkerbouw geschikte kleigronden. Het voorstel neemt al een voorschot door uit te gaan van 1.000.000 ha AHS grond voor melkveehouders en 500.000 ha MLG voor melkveehouders. Dat is in totaal ruim 200.000 ha meer voor melkveehouders en minder voor akkerbouw dan nu. Dit is totaal niet in lijn met de gewenste versterking van de eiwittransitie en van de plantaardige productie!

4. De aanwijzing van AHS en MLG lijkt puur te worden gebaseerd op de stikstofproblematiek van de veehouderij. Later kunnen eventueel akkerbouwers ook meedoen. Het staat er echt. En die krijgen dan te maken met beperkingen in het bouwplan en lijken zelfs te worden gedwongen om voor bepaalde teelten zoals aardappel biologisch te gaan werken. Waarom niet per regio bekijken welke productie daar prevaleert en welke brede maatschappelijke problemen er zouden moeten worden opgelost? Dat zal leiden tot een andere AHS waarin ook plantaardige productie de rol krijgt die het verdient. Een gebied wat voor melkveehouders onder MLG valt kan immers prima akkerbouwgebied zijn.
5. Financiële dekking van vergoedingen: hierbij wordt wel een heel groot beslag gelegd op de gelden die voor álle landbouwsectoren bedoeld zijn!
6. Gezamenlijke opgave van de GO vraagt om meer onderzoek naar de wederzijdse voordelen en risico's. Mag er door de akkerbouwer nog mest van buiten worden aangevoerd? Zijn er risico's t.a.v. GLB toeslag en/of ecoregeling?

Samenvattend leidt het voorstel in onze ogen tot de volgende negatieve ontwikkelingen:

- Strijd om grond tussen melkveehouders en akkerbouwers;
- Minder mest beschikbaar voor akkerbouwers, wat zal leiden tot meer inzet van kunstmest;
- Een agrarische hoofdstructuur die geheel gebaseerd is op de melkveehouderij;
- Gebruik van een groot deel van de voor de héle landbouw bestemde gelden door melkveehouders.

Wij kunnen natuurlijk als belangenbehartiger van akkerbouwers ons daar totaal niet in vinden! Wat in onze ogen nodig is: een gesprek over welke productie van álle sectoren gewenst is en waar dat in Nederland het beste kan. Op basis daarvan kan dan worden besloten tot bescherming van agrarische grond in bepaalde gebieden voor bepaalde productie. Er is op zich wat te zeggen voor het bestemmen van gelden voor bedrijven op gronden die meer maatschappelijke uitdagingen hebben, maar dat moet dan echt verder gaan dan de stikstofproblematiek en moet ook toegankelijk zijn voor álle sectoren. We zijn hierboven alleen ingegaan op onze grote bezwaren tegen de hoofdlijnen. Er zijn ook nog de nodige details die wat ons betreft anders moeten, maar verdere discussie heeft alleen zin als de akkerbouw en de plantaardige productie en wat er voor nodig is om die in stand te houden in Nederland in een herzien voorstel de erkenning en aandacht krijgen die ze verdienen.

Wij zijn uiteraard te allen tijde bereid deze zienswijze nader mondeling toe te lichten.